

ження витрат, зростання продуктивності за рахунок ефективного використання робочої сили і капіталу, залучення значного обсягу субсидій, зниження податкового тягаря. Важливо відзначити, що фірми конкуруватимуть між собою.

Створення такого птахівничого кластера в

регіоні за участю держави дозволить охопити весь технологічний ланцюжок від наукової ідеї до кінцевого споживача, вийти на очікуваний річний обсяг виробництва м'яса птиці, знизити собівартість продукції, отримати економічний ефект, інституційний ефект, екологічний ефект.

Список використаної літератури:

1. Баккер Г. Как успешно объединить две компании / Ганс Баккер, Джерен Хелминк; пер. с англ. Т.И. Митасова; науч. ред. Г.А. Ясницкий, А.Г. Ясницкая. – Минск: Гревцов Паблишер, 2008. – 288 с.
2. Курносов А.П. Оптимизация параметров предпринимательских структур при их кооперации / А.П. Курносов, А.Ф. Демченко, А.В. Улезько, А.К. Камалян // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 1999. – № 6. – С. 45-48.
3. Лещенко М.М. Застосування кластерного аналізу для оцінки розвитку холдингових структур у країнах світу / М.М. Лещенко // Фінанси України: XVI міжнар. наук.-практ. конф., 30-31 бер. 2012 р.: зб. матеріалів. – Дніпропетровськ, 2012. – С. 118-120.
4. Сазонець І.Л. Корпоративне управління: навч. посіб. / І.Л. Сазонець. – Донецьк: Юго-Восток, 2008. – 371 с.
5. Шиткина И.С. Холдинги. Правовой и управленческий аспекты / И.С. Шиткина. – М.: ООО «Городецъ-Издат», 2003. – 368 с.
6. Henderson Brace D. The Origin of Strategy / Brace D. Henderson // Harvard Business Review. – 1989. – № 3. – P. 139-143.

Ниценко В.С. Механизмы формирования и функционирования вертикально-интегрированных предпринимательских структур в агропродовольственной сфере Украины.

Приведены авторское видение категории "корпорация (холдинг)". На базе проведенных исследований определены особенности интеграционных процессов. С использованием метода экспресс-анализа обоснована эффективность создания вертикально интегрированного образования. Сформирован механизм функционирования вертикально интегрированного образования.

Ключевые слова: агропродовольственная сфера, агропромышленный комплекс, корпорация, холдинг, вертикально-интегрированные образования.

Nicenکو V.S. Mechanism of formation and operation vertically integrated business in agricultural and food sector Ukraine.

Given the author's vision of the category "Corporation (Holding)". On the basis of studies identified characteristics of integration processes. Using the method of rapid analysis proved the effectiveness of creating a vertically integrated education. Functioning mechanism formed vertically integrated education.

Keywords: agro sphere, agriculture complex, corporation, holding vertically integrated education.

Дата надходження до редакції: 21.04.2014

Рецензент: д.е.н., професор Красноурецький О.О.

УДК 338.2

ФОРМУВАННЯ СОЦІОБІОЕКОНОМІКИ ЯК ПЕРСПЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В. В. Байдала, к.е.н, доцент, Національний університет біоресурсів та природокористування України
В. М. Бутенко, к.е.н, доцент, Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

У статті піддано аналізу інноваційну, соціально-орієнтовану моделі та модель екологічно-збалансованої національної економіки. Визначено, що модель інноваційного розвитку економіки України повинна включати заходи переходу до біоекономіки. Еволюція концепцій соціальної держави призвела до появи такого механізму, як соціальне партнерство. Модель екологічно-збалансованої економіки відповідає принципам сталого розвитку. В сучасних умовах актуальним є формування моделі соціобіоекономіки, засади якої запропоновані в даному дослідженні.

Ключові слова: модель соціобіоекономіки, біоекономіка, сталий розвиток, інноваційна модель економіки, модель соціально-орієнтованої економіки, модель екологічно-збалансованої економіки, соціальне партнерство, екологічна безпека.

Постановка проблеми. Сучасна економіка України характеризується як перехідна від командно-адміністративної до ринкової системи. Труднощі трансформації зумовлюють необхідність розробки теоретичного підґрунтя фор-

мування наукової концепції перспективної моделі розвитку національної економіки. Актуальність даного дослідження також полягає в тому, що на даний момент відсутня єдина стратегічна модель розвитку, яка б відповідала сучасним вимогам.

Аналіз останніх досліджень. У науковій літературі відсутній єдиний підхід до класифікації моделей національної економіки. Історичні аспекти впровадження різноманітних моделей викладені у працях таких вчених, як Фішер С., Дорнбуш Г., Макконнел К.Р., Брю С.Л., Самуельсон П., Мочерний С.В., Ніколенко Ю.В., Климко І.Н., Нестеренко В.П., Сизоненко В.О., Стеченко Д.М., Гринев Б.В., Бубенко П.Т., Гусев В.А. та інші. Питання інноваційної політики та інноваційного підґрунтя розвитку економіки освітлені в роботах Дідківської І.М., Клепко С.Ф., Нічкало Н.Г., Кудіної В.О., Кондратьєва М.Д., Глазьєва С.Ю., Нікітіної М.Г., та інших. Сучасні розробки й уточнення класифікації соціально-орієнтованої моделі економіки належать Г. Еспіну-Андерсену, Н.П. Ситніковій, С.Ю. Дефоржу, М. Базилеву, С.В. Калашнікову, Т.В.Кашнікову, Ю. Красновій, В. Бесєдіній, І.Б. Орлову, Д. Юнгбляду, М. Стрижневий, Т.О. Ілляшенко, Н.В. Котенко та іншим.

Вимагають подальшого дослідження проблеми, пов'язані з формуванням моделі, яка б дозволила перейти до соціально-орієнтованої економіки на принципах збалансованого (сталого) розвитку, враховуючи поточну ситуацію, пов'язану із вичерпністю природних ресурсів та збереженням навколишнього середовища.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз існуючих моделей розвитку національних економік і обґрунтування пропозицій щодо побудови оптимальної моделі для України.

Виклад основного матеріалу. Роботи багатьох вчених-економістів містять дослідження та класифікації моделей розвитку економічних систем. На нашу думку, будь-яка модель національної економіки повинна забезпечувати збалансоване зростання, враховуючи принципи сталого розвитку. З такої точки зору варто розглянути докладніше наступні моделі.

Модель інноваційного розвитку національної економіки. Об'єктивні зміни в суспільному економічному розвитку призвели до формування інноваційної моделі розвитку економіки, для якої характерні нові риси та пріоритети. Інноваційний тип розвитку економіки характеризується перенесенням акценту на використання принципово нових прогресивних технологій, переходом до випуску високотехнологічної продукції, ефективними організаційними і управлінськими рішеннями в інноваційній діяльності, що стосується як мікро-, так і макроекономічних процесів розвитку - створення технопарків, технополісів, проведення політики ресурсозбереження, інтелектуалізації всієї виробничої діяльності, всебічне використання інформаційних технологій. Важливу роль в житті суспільства стали відігравати галузі, що ґрунтуються на так званих «високих технологіях», а також галузі, що безпосередньо задовольняють потреби людей. Відбувається переоцінка людсь-

кого фактору в економіці: зростає роль творчих кадрів - людей, що володіють знаннями і є носіями нововведень в сфері організаційної, науково-технічної та екологічної культури. З'являються нові суспільні пріоритети: добробут, інтелектуалізація виробничої діяльності, використання високих та інформаційних технологій, екологічність. Ця модель потребує нової фінансово-кредитної політики, ефективного стимулювання інновацій, розвитку наукомістких та скорочення природоексплуатуючих галузей - на макрорівні; зміни типу підприємницької діяльності, активного залучення до виробництва малого та середнього приватного бізнесу - на макрорівні [1].

В Україні створено законодавче поле для формування інноваційної моделі економіки: закони України «Про інноваційну діяльність в Україні» [2], «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»[3], «Про наукову та науково-технічну діяльність» [4], «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»[5], «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» [6].

У відповідності із законодавством, основними напрямками для реалізації інноваційної моделі в національній економіці є: машинобудівний комплекс (літакобудування, морський транспорт, пасажирський транспорт); металургійний паливно-енергетичний комплекс (розвиток альтернативних видів енергетики); аграрно-промисловий комплекс (АПК); медична та мікробіологічна промисловість; нові наукові технології та створення науково-освітніх кластерів; легка та харчова промисловість.

Крім вищезазначеного, на нашу думку, варто звернути увагу на таку болючу проблему сьогодення, як надмірне антропогенне навантаження на навколишнє середовище. Те, що найближчим часом доведеться мати справу із виснаженням природних ресурсів, уже ні в кого не викликає сумнівів, розбіжності в оцінках різних вчених полягають лише в строках. Песимісти вважають, що ресурсів вистачить людуству на 20-25 років, а оптимісти – 50 років. У даному зв'язку все більшої актуальності в розвинутих країнах набуває становлення біоекономіки, що базується на знаннях. Серйозні досягнення в області генної інженерії, екологічно чистого біопалива, продукції мікробіологічного синтезу, що значно скорочують енерговитрати, кількість спожитої води та виробіток токсичних відходів, одержання наносистем і створення матеріалів на їх основі та ін. складають основу біоекономіки. Науковці покладають великі сподівання на те, що застосування біотехнологій дозволить підвищити якість та тривалість життя населення, покращити стан навколишнього середовища, досягти більшої ефективності промислового, сільськогосподарського та енергодобувного виробництва.

Нові знання в галузі біотехнологій разом з

досягненнями інформаційних та нанотехнологій дають можливість для формування концепції біоекономіки.

Біоекономіка розглядається, по-перше, як одна із сторін економічної діяльності, що «враховує прихований позитивний вплив біологічних процесів та поновлюваних ресурсів на здоров'я населення, а також на процес економічного зростання та розвитку»; та по-друге, як частина виробничого процесу, тобто як «економіка, що використовує поновлювані біоресурси, кінцеві результати біопроцесів і потенціал еко-промислових кластерів (eco-industrial clusters) з метою виробництва новітніх біопродуктів, одержання прибутку від їх реалізації та створення додаткових робочих місць» [7].

Отже, ми вважаємо, що модель інноваційного розвитку для України повинна передбачати становлення біоекономіки, яке має пройти такі етапи:

1. Формування наукової та ресурсної бази: а) створення та розвиток ефективних механізмів підготовки спеціалістів та наукових кадрів в області біотехнологій, створення спільного освітнього простору біотехнологічного спрямування; б) формування та реалізація перспективних науководослідницьких, дослідно-конструкторських і технологічних робіт; здійснення інтеграції науки, промисловості, малого та середнього підприємництва на основі ринкових механізмів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та при передачі технологій; в) створення стимулюючих механізмів державної підтримки формування та розвитку нового високотехнологічного сектору - біоекономіки; вдосконалення нормативної правової бази, що регулює виробництво та обіг продукції біотехнологічних підприємств; г) стимулювання використання підприємствами технологій, що базуються на поновлюваних ресурсах; д) створення системи заходів, направлених на підтримку аграрного сектору як основної ресурсної бази біоекономіки.

2. Формування конкурентоспроможного сектору досліджень та розробок в області біотехнологій: а) комерціалізація і впровадження біотехнологій, скорочення розриву між дослідженнями та ринком; б) створення біоіндустрії, розвиток альтернативної енергетики; в) сприяння формуванню позитивного іміджу біотехнологічної продукції шляхом пропаганди та популяризації біотехнологій як серед виробників, так і серед споживачів; г) сприяння підвищенню екологічної культури населення; д) розробка заходів, що сприяють більш легкому входженню біопродуктів на ринок.

3. Формування агробіокластерів на території України: а) розробка системи заходів в рамках соціального партнерства, що стимулюють створення агробіокластерів; б) вивчення існуючих виробничих і технологічних ланцюжків з метою раціонального використання біоресурсів як бази

для створення та подальшого розвитку територіальних агробіокластерів.

Модель соціально-орієнтованої національної економіки. Ця модель має такі відмінні риси: значний масштаб держсектору, соціальна спрямованість видатків державного бюджету, регулювання зайнятості, високий рівень оподаткування приватного сектора і населення зі значними доходами, державна підтримка малого та середнього бізнесу, застосування інструментів інвестиційної та структурної політики.

Теоретики соціально-ринкового господарства вважали, що конкурентний порядок не може встановитися сам по собі, його має встановити держава. Для забезпечення у суспільстві соціальної злагоди держава через прогресивну систему оподаткування акумулює у бюджеті значні кошти, які спрямовуються на фінансування соціальних потреб. Ці витрати здійснюються відповідно до затверджених програм за такими напрямками, як забезпечення державних службовців, дотації і виплати незахищеним прошкам населення і багатодітним родинам, стимулювання різних форм заощаджень, надання пільгових позичок, дотацій та поручительство держави для отримання цільових кредитів, підтримка певного рівня цін на окремі види товарів, дотації в зовнішньоторгівельній сфері тощо [8].

Соціальна спрямованість політики нашої держави визначена Конституцією України, в якій її визнано як пріоритетний напрям і проголошено людину, її життя, честь і гідність найвищою соціальною цінністю. Основним обов'язком держави є утвердження й забезпечення прав і свобод людини. Конкретизація цього положення знаходить своє відображення у статтях 46, 48, 49, у яких визначається право громадян на достатній життєвий рівень для себе і для своєї сім'ї, на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування, а також право громадян на соціальний захист за віком, у випадку хвороби, інвалідності, втрати годувальника та в інших випадках, передбачених законом. В Конституції України наводяться найзагальніші риси завдань соціальної держави [9].

Однак, у практичному плані наша країна ще далеко від реалізації цілей соціальної держави. Функції, зміст і принципи функціонування соціальної держави з'ясовані не в повній мірі. На жаль, сучасна соціальна політика представляє собою комплекс заходів як реакції уряду на кризову ситуацію, що виникає під впливом економічних факторів. Головна увага зосереджується на окремих ланках соціальної сфери: пенсіях, грошових допомогах, індексації, мінімальних соціальних стандартах. Таким чином, соціальна політика втрачає комплексність та адресність, знижується її ефективність [10].

Еволюція концепції соціальної держави призвела до появи нових соціальних механізмів,

таких, як наприклад, соціальне партнерство, яке характеризується на практиці взаємодією держави, бізнесу та суспільства з метою досягнення соціально-значущих цілей (підвищення добробуту, економічного зростання на принципах сталості, збереження навколишнього середовища тощо).

На жаль, на сучасному етапі в транзитивній економіці України поки що не сформована цілісна модель соціальної держави. В цілому, спостерігається тяжіння до консервативних методів соціального захисту та посилення регулятивної і контрольної функції держави.

Модель екологічно збалансованої національної економіки. Сталий (збалансований) розвиток у сучасному світі стає одним із національних пріоритетів через надзвичайне загострення соціо-екологічних проблем. Модель екологічно-збалансованої економіки ґрунтується на: підвищенні ролі екологічної освіти, екологічного виховання, загальної та екологічної культури; формуванні конкурентного ринкового середовища, що спонукатиме суб'єктів господарювання до ефективного використання природного капіталу; спрямованості центральної і місцевої влади на збереження й відтворення природного капіталу; формуванні громадянського суспільства, що спонукатиме владу до збереження природного капіталу, забезпеченні належної якості природного довкілля; економічному механізмі екологічно збалансованого природокористування [11].

За даними українських вчених, обсяг природного капіталу України становить біля 658,1 млрд. доларів США. Найбільшу частку цього капіталу становлять мінерально-сировинні ресурси (95-96%) і лише 4% забезпечують сільськогосподарське виробництво продуктів харчування. Ефективність використання природного капіталу досить низька і дорівнює ефективності його використання в країнах, що розвиваються. Вкрай не-ефективним є землекористування. У такій ситуації потрібно шукати резерви екологічно збалансованого природокористування на основі збереження ресурсно-екологічних ніш екосоціосистем України [12].

Серед регіональних пріоритетів, що зумовлюють швидкий перехід національної економіки на модель екологічно збалансованого розвитку, Гринів Л. виділяє такі: створення раціональної регіональної структури економіки, на основі проведення соціоекологічного районування, та критеріїв ресурсно-екологічної безпеки і просторових вимог екологічно збалансованого розвитку; формування соціоекологічних програм розвитку територій, що передбачають реалізацію системи заходів по їх екологічно збалансованому природокористуванню; вдосконалення територіальних пропорцій розвитку економіки завдяки ефективнішому використанню внутрішньорегіональних можливостей ресурсів природного та людського

потенціалу; перепрофілювання та реконструкція промислових комплексів; розробка допустимих параметрів господарської діяльності у межах локальних територій; створення системи запобігання шкідливого впливу природокористування на довкілля та виникнення надзвичайних ситуацій, техно- і антропогенних аварій та катастроф; визначення еталонних територій для першочергового відпрацювання регіональних схем детоксикації довкілля в індустріальних східних регіонах України [13].

Модель екологічно-збалансованої економіки найкраще відповідає принципам сталого розвитку. Вирішення соціально-екологічних проблем позитивно впливає на якість та тривалість життя населення, дає можливість перейти до економічного зростання без шкоди інтересам майбутніх поколінь.

В Україні затверджена Концепція сталого розвитку населених пунктів, яка визначає основні напрями державної політики щодо забезпечення сталого розвитку населених пунктів, правові та економічні шляхи їх реалізації [14]. Зокрема, в даному нормативно-правовому акті зазначено, що основними причинами, що перешкоджають забезпеченню збалансованому сталого розвитку населених пунктів, є нестабільність соціально-економічних умов у державі на перехідному етапі, відсутність науково обґрунтованої, чітко визначеної стратегії її сталого розвитку, ефективного реформування економіки та її державного регулювання, недосконалість законодавчого і нормативного забезпечення формування адекватного умовам ринку фінансового, правового, інформаційно-комунікаційного простору, недосконалість правових, організаційних, економічних засад діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб щодо формування повноцінного життєвого середовища [14].

Проаналізувавши існуючі моделі розвитку економіки, приходимо до висновку, що в сучасних умовах соціо-еколого-економічної кризи варто сформувати нову, певною мірою комбіновану, модель соціобіоекономіки, яка ґрунтується на таких засадах:

- перенесення акценту на використання принципово нових прогресивних технологій, перехід до випуску високотехнологічної продукції;
- впровадження ефективних організаційних та управлінських рішень в інноваційній діяльності (створення технопарків, технополісів, агробіотехнологічних кластерів);
- проведення політики ресурсозбереження, перехід на поновлювані джерела енергії, включаючи біомасу, стимулювання суб'єктів господарювання до застосування ресурсощадних, екологічно безпечних технологій, заснованих на використанні відновлюваних ресурсів;
- реалізація масштабних науково-технічних

проектів, які базуються на створенні біотехнологічної продукції в рамках розвитку біоекономіки;

- всебічне використання інформаційних технологій;

- спрямування соціальної політики держави на підвищення якості життя, соціальних стандартів, які враховують екологічні нормативи щодо безпеки продуктів харчування, води, повітря тощо;

- розвиток екологізації виробництва та ринку екологічно чистої продукції;

- формування нової системи взаємодії бізнесу, держави і суспільства - соціального партнерства, яке направлене на розвиток біоекономіки.

Висновки. Аналіз сучасних концепцій економічних моделей може служити Україні орієнтиром для формування власної моделі національної економіки, котра повинна враховувати специфічні особливості та умови, що притаманні саме їй (географічне розташування, природні ресурси, людський та виробничо-технологічний потенціал, традиції та менталітет суспільства). На нашу думку, найкраще відповідає вимогам сьогодення комбінована модель національної економіки, яка має риси інноваційної, еколого-збалансованої, соціально-орієнтованої моделі та передбачає розвиток біоекономіки на засадах соціального партнерства.

Список використаної літератури:

1. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання. — К.: ІЕП НАН України, 1999. - 254 с.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність в Україні» від 04.07.2002 № 40-IV/[Електронний ресурс]/Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
3. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 № 3715-VI/[Електронний ресурс]/Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
4. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» від 13.12.1991 № 1977-XII/[Електронний ресурс]/Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>.
5. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 № 143-V/[Електронний ресурс]/Режим доступу <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/143-16>.
6. Закон України «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків» від 12.01.2006 № 3333-IV/[Електронний ресурс]/Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.
7. OECD, Biotechnology for Sustainable Growth and Development, March 2004. Режим доступу <http://www.hse.ru/org/hse/iori/oecdprj20>.
8. Сапич В.І., Сапич Н.М. Національні моделі економічного розвитку [розділ підр.]/Національна економіка: підр./за заг. ред. О.В. Носової. — К.: Центр учбової літератури, 2013. — 512с., С.59.
9. Байдала В.В. Соціальні пріоритети національної економіки [розділ підр.]/Національна економіка: підр./за заг. ред. О.В. Носової. — К.: Центр учбової літератури, 2013. — 512с., С.410-425.
10. Детермінанти соціально-економічного розвитку підприємств: монографія. Вип.2/за наук. ред. д-ра екон.наук, проф. Є.В. Мішеніна. — Харків: ТОВ «ДісаПлюс», 2013. — С.293-301.
11. Кривень О.В. Формування економічного механізму екологічно збалансованого природокористування у контексті екологічної конституції землі/О.В. Кривень//Науковий вісник НЛТУ України. — 2009. —Вип. 19.14. - С. 203-210.
12. Гринів Л. Екологічно збалансована економіка: проблеми теорії. - Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. - 240 с.
13. Гринів Л. С, Кічурчак М. В. Національна економіка: Навч. посібник.--Львів: "Магнолія 2006", 2008.-464 с.
14. Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів» від 24.12.1999 № 1359-XIV/[<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1359-xiv>].

Байдала В.В., Бутенко В. М. Формирование социобиоекономики как перспективной модели развития национальной экономики.

В статье проанализировано инновационную, социально-ориентированную модели и модель экологически-сбалансированной национальной экономики. Установлено, что модель инновационного развития должна включать меры по переходу к биоэкономике. Эволюция концепций социального государства привела к появлению такого механизма, как социальное партнерство. Модель экологически сбалансированной экономики соответствует принципам устойчивого развития. В современных условиях целесообразно сформировать модель социобиоекономики, основы которой предложены в данном исследовании.

Ключевые слова: модель социобиоекономики, биоэкономика, устойчивое развитие, инновационная модель экономики, модель социально-ориентированной экономики, модель экологически-сбалансированной экономики, социальное партнерство, экологическая безопасность.

Baydala V. Butenko V. Social-bioeconomy as a model for policy development of the national economy.

There are analyzed the innovative, socially-oriented model and the model of environmentally - balanced national economy in the article. There are considered innovative model of economic development should include measures for the transition to the bioeconomy. Evolution of concepts of the welfare state led to the formation of a social partnership mechanism. Ecologically balanced economy model corresponds to the principles of sustainable development. It is advisable to form a model social-bioeconomy in modern conditions. Features of that model are suggested in this article.

Вісник Сумського національного аграрного університету

Keywords: model of social-bioeconomy, bioeconomy, sustainable development, innovative economic model, the model of socially-oriented economy, model of ecologically balanced economy, social partnership, environmental safety.

Дата надходження до редакції: 09.04.2014 р.
Рецензент: д.е.н., доцент Славкова О.П.

УДК 330.531.1

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Л. І. Сахарнацька, м.н.с., Закарпатський регіональний Центр соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України

В статті проаналізовано стан та перспективні напрями господарської діяльності особистих селянських господарств України. Визначено основні тенденції виробництва сільськогосподарської продукції особистими селянськими господарствами на загальній основі агропромислового комплексу України.

Ключові слова: аграрний сектор, особисте селянське господарство, земля.

Постановка проблеми. Таким чином, що перехід до ринкової економіки на етапах приватної власності та широкий розвиток підприємництва передбачає групову перебудову та реструктуризацію агропромислового виробництва, застосування різних організаційно-правових форм господарювання. Тому одним з основних питань є вивчення виробничої діяльності, пов'язаної з веденням особистого селянського господарства, яке лежить в основі селянського укладу як усталеного порядку в аграрних відносинах, побуті, родині та сільському соціумі.

На сучасному рівні значну роль у виробництві аграрної продукції в Україні відіграють особисті селянські господарства населення. Актуальність розгляду питань підвищення ефективності їх функціонування пов'язується з необхідністю збереження виробничого потенціалу села, сприяння самозабезпеченню сільського населення продуктами харчування, насичення внутрішніх аграрних ринків та підтримки продовольчої безпеки держави.

На нашу думку, структура тенденцій зміни й визначення перспектив подальшого розвитку особистих селянських господарств (ОСГ) населення набувають особливо важливого значення за умов нестабільної економічної ситуації та спаду виробництва в суспільному секторі сільського господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що на сьогоднішній день в структурних змінах у сільськогосподарському виробництві певною мірою зросла питома вага продукції, що виробляється у приватному секторі, а саме – в особистих селянських господарствах, тому виникає питання оцінювання трансформацій в аспекті визначення значущості функціонування та розвитку особистих селянських господарств у системі економічних відносин в агропромисловому виробництві.

У наукових працях таких як: П.І. Гайдуцького, О.Д. Гудзинського, В.В. Зіновчука, М.Д. Кондра-

тьєва, П.М. Макаренка, Л.Ю. Мельника, В.Я. Месель-Веселяка, О.М. Онищенко, П.Т. Саблука, О.В. Чайнова, О.М. Шпичака, В.В. Юрчишина й ін. досліджуються умови функціонування особистих селянських господарств та їх вплив на агропромисловий сектор економіки. Але у сучасних наукових працях науковців недостатньо висвітлена проблематика оцінки функціонування особистих селянських господарств та перспектив подальшого розвитку.

Постановка завдання: Метою даного дослідження є обґрунтування напрямів підвищення ефективності функціонування особистих селянських господарств у ринкових умовах.

Виклад основного матеріалу. Перспективи розвитку особистих селянських господарств визначаються змістом державної політики у сфері сільського господарства. У свою чергу ця політика формується з урахуванням стратегічних пріоритетів і поточних завдань розвитку суспільства та економіки, традицій і уподобань населення, можливостей внутрішнього та зовнішнього середовища. [6, с 48]

За значмо, що на перспективу сектор особистих селянських господарств зазнаватиме істотних змін, особливо це зачепить тих із них, які приєднали до своїх земельних ділянок належні їх членам земельні частки. З часом існуюча тенденція до розширення цього сектору зміниться на тенденцію до його звуження. Певна частина з тих особистих селянських господарств, які вилучили земельні частки і господарюють самостійно, зуміють організувати ефективну господарську діяльність, розширять землекористування за рахунок оренди або купівлі земельних часток (земельних ділянок), а відтак поступово перетворяться на ефективні фермерські чи приватні господарства. Ще якась частина таких особистих селянських господарств, не витримавши конкуренції із сільськогосподарськими підприємствами (включаючи фермерські господарства), стане на шлях об'єднання зусиль з метою організації